

**Rvperti Ab||batis Monasterii || Tvitiensis Ordinis S.
Benedicti The||ologi antiqui, Opera duo, ut egregia sanè,
ita diu desiderata, multoq[ue] || labore perquisita, ac
sumptu haud ita modico ...**

Rupert <von Deutz>

Colonia, M. D. XXVI.

VD16 R 3796

Rvperti Abbatis Tvitiensis De Glorificatione Trinitatis, & processione sancti
spiritus. Liber .IX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71860](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71860)

RVPERTI ABBATIS

TVITIENSIS DE GLORIFICATIONE TRI-

nitatis, & processione sancti spiritus. Liber .IX.

¶ De eo quod scriptum est, sicut qui mel comedit multum, non est ei bonum: sic qui scrutator est maiestatis, opprimetur a gloria, & quod scripturas scrutari non idem sit quod scrutatorem esse maiestatis. Cap. .I.

Prover. 25.

Eccle. 5.

Premiū laboris post hanc uitam.

Iob. 35.

Argumentum huius libri noni. Prover. 9.

LORIFICATIONEM TVAM LO-

quentes reuerenda Trinitas unus deus, iam dudū sub uirga timoris tui pauemus, dū & tua laude nunquā cessandū & nihilominus multiloquiū esse cauendū nō ignoramus. Scriptū est em̄, sicut qui mel comedit multū, non est ei bonū: sic qui scrutator est maiestatis, opprimetur a gloria. Et alibi. Deus em̄ in cælo, & tu super terram, iccirco pauci sint sermones tui. Attamen, nunquid scrutari scripturas, id est quod scrutatorem esse maiestatis? Aut ei, qui quod loquitur, nō loquitur extra regulā siue autoritatē scripturarū, ueritatis, nunquid recte dicas, non pauci, sed multi sunt sermones tui? Cœptam igitur laudationē domini adhuc loquetur

os meum, & hoc opus iam octo libellis protrahctum, in isto nono libello concludam. ¶ Quod cum fecero, d̄ spiritus, patris & filij, quæ merces huius operi? Immo quæ gratia, pro ista gratia? Liceat homini interiori suam intentionem siue expectationem breuiter & occulte significando, uti uerbis beati Iob. Duo tantum (inquit) ne facias mihi, & tunc a facie tua non abscondar. Manum tuam longē fac a me, & fortitudo tua non me terreat. Quod est dicere. De peccatis meis uindictam non sumas, & principes tenebrarum mihi non occurrant, & tunc in exitu suo dicet anima mea, beneficij largitate exhilarata. Ecce quod cupiui iam uideo, quod speraui iam teneo, ab eius facie non sum abscondita post exuitias corporis, quem in corpore posita tota dilectione fidei dilexi. ¶ Huius igitur libri ultimi materia tu mihi esto domus sanctissima, cum tuis septem columnis quam sapientia sibi edificauit. Nam tui quidem in superioribus loco quodam memini, sed septem columnarum sacramentum, quod fere omnibus notum est, hucusq; distuli, noticiæ communis siue usitatae lectioni supererogare cupiens aliquid in domo ista, quæ est templum corporis dominici, ad laudem spiritus sancti a patre & filio procedentis.

¶ Quod domus illa, quam sapientia sibi edificauit, sit corpus Christi & quod in istam domum processio spūs sancti tertio celebrata sit, primo ad edificandum, secundo ad exornandum, tertio ad dedicandum. Cap. .II.

3. Reg. 7. 8.

Ic ergo in primis illud memorare libet, quia in domum istam processio spiritus sancti tertio celebrata est, secundum typum domus illius siue templi manufacti, quod Salomon magna sapientia edificauit, mira gloria decorauit, magna solennitate dedicauit. Etenim spiritus sanctus domum istam non manu factam templum dominici corporis, sapienter per semetipsum edificauit, deceter exornauit, gloriose ac feliciter dedicauit. A edificauit (inquā) in ipsa uerbi incarnatione, exornauit in illius ueri hominis manifestatione, dedicauit in eiusdem sacrosancta resurrectione. Quā uide licet dedicationē ille innuit Psalmi. 29. titulus, Psalmus cantici in dedicatione domus Dauid. Mittit em̄ nos titulus ad historiā & historiæ intelligentiā sacræ, quæ sicut David impensa & apparatu suo p̄ manū Salomonis templū domino edificauit, & postea cū iocunditate & solennitatibus uerbis ad laudē dñi dedicauit: sic corpus Christi scdm̄ singularem natiuitatem, & immunitatē a peccato, fuit edificatū: post resurrectionē uero secundū impassibilitatē & immortalitē, æterna gloria manet dedicatū. Manifestationem uero illā dicimus qua ma

1. Para. 22.

solennibus

qua manifestauit eū spiritus sanctus in specie colūbæ, Iohanne prædicante. Et ego nesci eba eum, sed ut manifestetur in Israhel, propterea ueni ego in aqua baptizans. In istis igitur tribus splendoribus gratiæ, quæ diffusa est in labijs tuis, speciosa forma præ filijs hominū, sic sanctā trinitatē laudamus & glorificamus, ut sanctū spiritū de patre & de filio procedentē pariter prædicemus opificē istius domus, quæ uidelicet domus es tu secundū humanitatem, in qua requiescit ipse cū omnibus, quas tibi thesaurizauit, diuitijs siue thesauris sapientiæ & scientiæ.

¶ De septem eiusdem domus columnis: & quis primus autor fuerit huius numeri, ut scriberet septem spūs dei. Cap. III.

Septem colūnas, quas excidit sapientia in ista domo sua (sicut dicit scriptura, Sapientia ædificauit sibi domū, excidit columnas septem) septē esse spiritus dei, quis non audiuit consonantibus scripturis alijs: Nā, exēpli gratia, propheta Esaias dixit, Et egredietur uirga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eū spiritus domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eū spiritus timoris domini. ¶ Multa sunt in scripturis consonantia sanctū septiformem spiritum, sub sacramento numeri septenarij uidelicet septem lampades ante thronū dei, septem cornua agni, septem eius oculi, quod non est aliud, q̄ apud Zachariam prophetam, in uno lapide septem oculi, & in uno candelabro septem lucernæ super caput unius candelabri. ¶ Verū nos istud quærimus, & inuenire delectabile est, quis primus fuerit autor numeri huius, ut scriberet septem spiritus domini, & quam ob causam idē septem spiritus, nomine columnarū totidem debuerint significari. Non est dubiū quin omnia sint diuinæ autoritatis quæcūq; habentur in scripturis canonicis: ueruntamen tunc melius placet, & abundantius lætificat ipsa diuina autoritas, cum diuina quælibet scriptura simul autoritatem siue testimonium habet de aliqua priore scriptura. Exempli gratia. Quod in Zacharia scriptum est: ut iam meminimus) quia super lapidem unū septem sunt oculi, cum sit diuinæ autoritatis: spiritus eū sanctus per os omnium prophetarū locutus est, attamen amplius ex eo delectat, quod ante istum Esaias propheta (cuius iam meminimus) scripsit apertissime septem spiritus domini, ita ut singulos proprijs quoq; exprimeret uocabulis. ¶ Hoc igitur quærimus, utrum & iste qui sine dubio diuina scripsit autoritate, sapientia ædificauit sibi domum excidit columnas septem, priorem quempiam legerit, siue audierit, similia loquentem. Verbi gratia, Dauid siue Moysen. Quærentes istud, cito inuenimus, quia præcessor huius & omnium prophetarum, in isto sacramento numeri septenarij, Moyses fuit, cuius scriptura profluens, nō ab homine, siue à literatura manu scripta cuiuspiam hominis, sed ab ipsius ore, quasi fons scripturarum est, nam cæteræ omnes scripturæ propheticæ, quasi riuus sunt eiusdem fontis. Hoc demonstrare promptū est, si tamen paucis rem tantā lingua uerbis explicare potest.

¶ De septem diebus primis, & quod spiritus domini qui ferebatur super aquas, ex illis cognosci debeat quod sit spiritus septiformis, primum spiritus timoris, secundū diuisionem tenebrarum & lucis, & in supremo spiritus sapientiæ, secundū diem septimum, in quo deus requieuit. Cap. III.

In principio spiritus domini ferebatur super aquas, qui uidelicet spiritus dei bonitas ipsius est. Pro hac bonitate sua deus sex diebus cuncta creauit, & in septimo requieuit. Et quoniam à creatura cognoscitur creator, sicut Ap̄tus dicit. Inuisibilia ipsius eū, à creatura mundi per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque uirtus eius & diuinitas, iccirco nos maxime, qui cognoscens deum, sicut deum glorificare & gratias agere cupimus, à creatura ipsorū dierum ipsum, qui ante omnem diem ferebatur super aquas, debemus cognoscere spiritum sanctū. ¶ Videlicet ab illo die, quo diuisit deus lucem & tenebras, id est, angelos bonos & angelos malos, cognoscitur spiritus iste, quia spiritus timoris est. Timorem quippe efficit credēti animæ memoria illius iudicij magni & terribilis, quo angeli tenebrarum ab angelis lucis tanta diuisione diuisi sunt, ut ultra in æternum recuperari non possint. De quo, uidelicet timore, siue spiritu timoris, scriptum est in IOB. Potestas & terror apud illum est, qui facit

Iohan. 7.

Psalm. 44

Septē colūnas
repli, septem
spūs domini.
Esaiæ. 11.

Numerus septenarius.
Apoca. 4. 5.
Zacha. 3. 1.

Zacha. 3.

Esaiæ. 11.

Prouer. 9.

Libri Moysi,
fons scripturarum.

Gene. 1.

Roma. 1.

Spūs timoris
domini in primo die.

Iob. 27.
qui facit

Spūs pietatis
secundo die. qui facit concordia in sublimibus suis. ¶ A die secundo quo fecit deus firmamentum in medio aquarū. & diuisit aquas ab aquis, cognosci potest spiritus dei, quod sit spiritus pietatis: si rite perpendas, qua intentione fecerit deus fabricā huius mundi, cuius initium fuit fabrica eiusdē firmamenti, quod cœlū uocauit. Quid nā intendebat sic incipiens deus uel labat abyssos, cū eo eram cuncta cōponens, ludens coram eo omni tēpore, ludens in orbē terrarū, & delitiā meā esse cū filijs hominum. Et quid tam pium, q̄ iccirco pręparasse cœlos, & fecisse hūc mundū, & in eo genus humanū, quia ipsa sapientia iam delitiabatur, quandoq; fieri homo, & esse cū filijs hominū. ¶ A die tertio quo dixit deus, appareat arida, quā uocauit terrā, & germinet (ait) herbā uirentē & facientē semen, & lignū pomiferū faciens fructū iuxta genus suū, cuius semen in semetipso sit super terrā: quod fuit initium exornationis mundi, propter quod scriptura dicit, plantauerat autem dominus deus paradysum uoluptatis à principio, subauditur em ornatus siue exornationis terre. Ab isto (inquā) die tertio cognoscitur spiritus sanctus quod sit spiritus scientiæ, immo & scientiarum sit dominus. Quam uidelicet scientiam, quia iam in corde suo accumulabatur Adam in paradysum positus, permixtus est accedere tentator, qui diceret, comedite, & eritis sicut dii, id est, similes deo, scientes bonū & malū. ¶ A die quarto, quo dixit deus, fiant luminaria in firmamento cœli, & diuidant diem ac noctē, & sint in signa & tēpora & dies & annos: cognoscitur spiritus sanctus, quod sit spiritus fortitudinis. Quis aut ecclesiasticorū aut gentiliū philosophorū non miratus est fortitudinē siue potestatem in istis duobus magnis luminaribus sole & luna & stellis quas posuit deus in firmamento cœli? Primus Psalmista dicit, Qui fecit luminaria magna, solē in potestate diei, lunā & stellas in potestate noctis. ¶ Post hunc inquisitores mundi, sapientes huius seculi, tanta dixerunt, tanta scripserūt de ista creatura tam mirabili, de sole & luna & stellis, quæ cursus suos tam certa tãq; firma lege custodiūt, constitutione dei & pręcepto quod ille posuit, ut ea etiā uiuere & ex eis fata hominū pendere crederent: quod recipere, nec uoluit, nec debuit ecclesia dei. Sunt alia potestatum insignia, sano intellectu sufficientia ad comprobandum, quod uere in his fortitudo magna sit. ¶ Quinq; tenent cœlū zonæ ait poeta insignis, quarū circa positiones uel causas tēperamenti siue intēperamenti, multa insignia sese expenderunt t̄ seculariū. Nec ea reprobauit discretio ecclesiasticorū, solē intelligentes diuersitatis huius esse causam principalē, secundū quod illi positū est pręceptū, ascendere sursum & descendere deorsum. Oritur em sol & occidit (ait Ecclesiastes) & ad locū suū reuertitur, ibiq; renascens gyrat per meridiem, & flectitur ad aquilonē. Lustrans uniuersa in circuitu, pergit spiritus, & in circulos suos reuertitur. ¶ Nimirū gyrando & regyrando, duas tēperat zonas: una, quæ & media, est nimium exusta, eo q̄ soli semper sit subiecta: duabus autē extimis, à quibus longius abest, uel quibus gyrando & regyrando nō appropinquat, frigore torpentibus & glacie perpetua. Horū hic meminisse superfluū duceremus, nisi pro fortitudine, quæ in sole est, dicere aliquid oportuisset, maxime quia Psalmista quoq; horū meminit, dicendo, Quia neq; ab oriente neq; ob occidente neq; à desertis montibus, subauditur patet locus effugij, quoniā deus iudex est. ¶ A die quinto, quo dixit deus, producāt aquæ reptile animarū uiuentis, & uolatile super terrā sub firmamento cœli, & benedixit eis dicens, Crescite & multiplicamini, cognoscitur spiritus sanctus, q̄ sit spiritus consilij: Cuius potentia, dū super aquas fertur, hoc mirabile fecit in creatura eiusmodi, quæ rationē non habet: ita consulere nouerit suæ posteritati, ut hō rationalis nō sufficiat admirari, idē animantibus etiam minimis, quæ sexto die terra produxit, uade (inquit Salomon) ad formicā d̄ piger, & considera uias eius & disce sapientiā. Quæ cū non habeat ducē, nec pręceptorē, nec principē, parat æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat, deniq; in creatura humana non adeo mirū est, quod sit consilij capax, uidelicet quia in homine inter sensualitatē & moralitatē media est rationalitas, at in eiusmodi creatura, quæ cūq; est rationalitatis experta, cū quinq; fungatur sensibus, ualde mirū est, tantā in esse moralitatē, siue quasi consilij sollicitudinē, ut pro exemplo possit esse homini, societati eius in plerisq; redarguēs. ¶ A die sexto, siue à creatura humana, quæ die sexto facta est, cognoscitur spiritus sanctus, quod sit spiritus intellectus, nō solum

Prouer. 2.

Spūs scientiæ
tertio die,

Gene. 3.
Spūs fortitudinis
quarto die

Psal. 137.
Mira solis &
lunæ potestas

Verg. i Geor.
Cui. i Meta.
addetigenia
Luca. i Phar.
Eccle. 1.

Mortus solis
quinq; zonas
distinguit.

Psal. 74.
Spūs consilij
die quinto.

Spūs intellectus
die sexto.

solum quod rationalis cognitus, uerum etiam (quod maximum est) spiritualis intelligentiæ capax. Deniq; & si tunc primus homo non intellexit, & post eum quam plurimi (sicut scriptum est) homo, cū honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Et rursum, animalis homo non percipit ea quæ fecit deus: at tamen spirituales fuerunt, & sunt multi, magnus enim dominus, quos uoluit, multos spiritu intelligentiæ repleuit. ¶ A die septimo, cui deus benedixit, & in quo requieuit, quem sanctificauit. Propter hoc ipsum, ut in ipso requieuit, in quantum iam in hac uita uel percipi uel gustari potest, requies illa, cuiusmodi sit, cognoscitur spiritus sanctus, quod spiritus sit sapientiæ: quia uere ad magnam sapientiam adducit illum, quem docilem facit illius dictis: Tollite iugum meum super uos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus uestris. Ista requies sapientiæ est, quam spiritus sanctus efficit, id est, participatio sapientiæ increatæ, quæ est ipsum uerbum dei, sapientiæ patris.

¶ Quam ob causam idem sacramentum spiritus septiformis congruè fuerit septem columnarum appellatione designari, cur & Esaias ordinem uersum spiritus eisdem ordinans, a spiritu sapientiæ descendit, ad spiritum timoris. Ca. V.

N quantum potuit sermo fidelis fontem lucidum adiuit, de quo riuus emanauit per ora multorum, dicentium similia huic, qui cum dixisset, sapientiæ ædificauit sibi domum, secutus ait, excidit columnas septem. ¶ Quam uero ob causam, iam dictum septiformis spiritus sacramentum designari conueniebat appellatione septem columnarum? Nimiram propter gloriam magnam & honorem huius altissimi filij hominis, quia uidelicet templum corporis eius, ipsa est domus quam sapientiæ sibi ædificauit. Domus autem, quæ super columnas ædificata est, profecto ex ipsis columnis firmitatem pariter & pulchritudinem habet & alta est. Si igitur columnas aspicias, quas nunc ordine digestas demonstrauimus, nonne talis positio domus sapientiæ illa est exaltatio filij hominis, de qua scriptum fuerat iam dudum, gloria & honore coronasti eum & constituisti eum super opera manuum tuarum? ¶ Deniq; & dominus est angelorum sanctorum, & dominus firmamenti, id est, cœli, & dominus terræ siue paradyssi, & maris, & dominus solis & lunæ & stellarum, & dominus omnium creaturarum quas aquæ produxerunt & quæ de terra productæ sunt, & dominus totius generis humani, & dominus etiam sabbati, id est, patriæ cœlestis, in qua est plenitudo illius, quam speramus, requiei. Vere magna domus pulchra & altissima domus. ¶ Ipse septiformis spiritus, in eadem domo plenarie habitat quietissime: nullam enim unquam passus est, ibi offensam alicuius culpæ seu negligentiæ. Hoc est quod Esaias dixit. Et requiescet super eum spiritus domini. ¶ Quod autem eisdem spiritus aliter subordinauit, primum ponens spiritum sapientiæ: septimum autem spiritum timoris: causam siue rationem hanc habet. Quia dominus noster Iesus Christus, cuius aduentus prædicebatur de altissimo sapiente secreto, & magna requie sua, de sinu patris huc descendit, usq; ad obedientiam & mortem crucis, quæ uidelicet obedientia, religiosus in ipso erat timor domini: nos autem, quorum ad eruditionem siue correptionem scripta sunt opera illa patris & filij & spiritus sancti, à timore incipimus, & in sapientiâ perficimur, sicut alia scriptura dicit: Initium sapientiæ timor domini.

¶ De ædificatione huius domus domini, & quod ibi factum sit illud quod psalmista dixit, misericordia & ueritas obuiauerunt sibi, iusticia & pax osculatae sunt.

Caput .VI.

Vomodo factum est istud? Quomodo ædificata est ista domus? Malleus & securis & omne ferramentum non sunt audita in domo, cum ædificaretur, sed in secreto silentio, nulla interstrepente humani operis inquietudine, spiritus sanctus, qui in principio ferebatur super aquas, in beatam uirginem superuenit, eiusq; utero ineffabiliter obumbravit, in modum uolucris ouum subiectum desideratissimam sessionem calefacientis. Qua tñ similitudine, nisi ante nos præsumpta fuisset, forte nostra infirmitas in tanto mysterio uti non auderet. ¶ Tunc itaq; factum est illud, quod psalmista dixit. K sta cap.

Psalm. 46.

1. Cor. 2.

Spūs sapiētiae die septimo.

Mat. 11.

Prouer. 9.

Cur septē spiritus dñi dicuntur septē columnæ domus.

Psalm. 8.

Filius hominis, dñs est omnium rerum

Mat. 12.

Plena reges premspirituum in Christo.

Esa. 11.

Duplex ordo septē spirituum

Psalm. 110.

3. Reg. 6.

Spūs sc̄tus obumbravit uerum Mariæ. Lucæ. 1.

Psal̄m. 84 sta canens prædixerat: Misericordia & ueritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatae sunt. Veritas de terra orta est, & iustitia de caelo prospexit. Deniq; misericordia spiritus sanctus est, ueritas uerbum dei, filius dei est. Item, iustitia Christus dei filius est; pax, id est, resmissio peccatorum, spiritus sanctus est. Quomodo uel ad quid talis misericordia, & talis ueritas, & ubi obuiauerunt sibi: Quomodo uel ad quid talis iustitia, & talis pax osculatae sunt? **¶** Interrogare rem & ego aliquid quod longe minus est, & tñ neq; uerbis explicari neq; sensu hominis comprehendere potest. In nido uolucris, ouo subiacente, quomodo & ipsum corpus uolucris & concretus ex ouo foetus obuiant sibi? Neq; em̄ sub sedentis corpus uolucris in semen conuertitur, aut à natura sua diminiuitur, ut similis illi foetus nascatur: sed calore corporis sub sedentis, ouum animatur, & succus eius in uolucrum similem formatur, sicq; obuiant sibi, & inuicem osculantur, id est, inseparabili amore consociantur. Quis de huiusmodi disputare sufficiat? Legimus quidem, quia disputauit Salomon super lignis à cedro, quæ est in libano usq; ad hyssopum qui egreditur de pariete, & disseruit de iumentis & uolucris & reptilibus & piscibus: sed non legimus eum disputando, & disserendo hæc eadem comprehendisse. **¶** Quanto minus quis disputare uel disserere sufficiat, quomodo spiritui sancto in beatam uirginem, & superuenienti & in sua natura siue substantia permanenti, ne quis putent quod illic ipse pro semine fuerit, uerbum dei cum seminata substantia uirginis uentris obuiauerit, iuxta illud quod iam dictum est: Misericordia & ueritas obuiauerunt sibi. Non ergo hæc nobis altiora quæramus, ne uelut scrutatores maiestatis arguamur. Hoc scire contenti, quia sapientia domum istam, templum sacro sanctum corporis sui, spiritu suo sibi edificauit, spiritu (in q̄) suo id est, ex operatione, non de substantia spiritus sui, & iam dicat septem columnas, non de sola patris sui persona, quasi de alio monte excidit, sed ipsa sapientia, siue filius dei, & pater eiusdem filij, sicut sunt una substantia, sic & ambo inseparabiliter septiformem spiritum suum, indiderunt huic domui, huic homini Iesu Christo, filio dei, filio hominis.

¶ Item de eadem re, ad quid misericordia & ueritas obuiauerunt sibi, & quale consilium de saluando humano genere illic habuerint, secundum illud beati Job, uirum nam appenderentur peccata mea quibus iram merui, & calamitas quam patior in statera.

Caput .VII.

Ad quid iustitia & pax osculatae sunt.

Diximus pro posse, quomodo & ubi misericordia, & ueritas obuiauerunt sibi, iam dicendum etiam ad quid. Nam etiam hoc supra propositum est. Ad quid ergo misericordia & ueritas sibi obuiauerunt? Ad quid conuenerunt? Ad quid iustitia, quæ est ipsa ueritas: & pax, quæ est ipsa misericordia, osculatae sunt? Nimirum ad consulendum & habendum de magnis rebus consilium, ad pertractandum magnæ rei negotium, scilicet quomodo saluaretur genus humanum. Non enim leue erat pondus huius rei, quod salua rone iustitiæ seu ueritatis, quæ est ipsum uerbum siue filius dei, hominem excusaret, & saluti restitueret misericordia quæ est spiritus sanctus. **¶** Habitum ergo est consiliū, imo quod ante secula fuerat consiliū præfinitū, tūc ex utero uirginis productū est ad effectū, agendo scilicet, quatenus costaret hominē plus calamitatis esse passum quā peccatis suis promeruisset. Hæc ergo fuit summa consilij in illa conuentiōe obuiantiū sibi misericordiae & ueritatis, siue osculatiū iustitiæ & pacis, hominem illum diuinæ benignitatis, fructum terræ nostræ, scilicet uirginei uentris oportere mortalem nasci & mori & resurgere à mortuis, atq; ita consummatum per fidem in cordibus nostris: ut essemus nos duo, uir delictis homo peccator ac propter peccatū morti addictus, & in uno quoq; nostrum homo absq; peccato mortalis factus, & mortificatus, & iccirco mortis uictor effectus. Nonne ita mediator dei & hominū, homo Iesu Christe, ego & tu duo sumus? Immo nonne unus spiritus & unum corpus sumus. Attamen alio respectu duo sumus, & de nobis duobus sapientia loquitur. Melius est duos simul esse quā unum. Habent emolumentum societatis suæ. Si unus ceciderit ab altero fulcietur. Et si quispiam præualuerit contra unum, duo resistunt ei. Vbi fit aut fiet istud? Nimirum in ista uita incipitur, & in porta, cuius meminit **Psal̄m. 126** mista, dicendo: Non confundetur cū loquetur inimicis suis in porta: in porta (in q̄) id est, in exitu

Summa consilij iustitiæ & pacis

1. Cor. 6
Ecc. 4.

Psal̄m. 126

exitu uitæ huius perficitur. ¶ Quomodo ibi perficitur? Astando ante tribunal Christi, & parata ibi statera, quam beatus Iob suis temporibus nondum paratam suspirans, dicebat. Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas quam patior, in statera, quasi arena maris hæc grauior appareret. Statera ista tunc parata est, quando misericordia & ueritate (ut iam dictum est) obuiantibus sibi, immortalis deus mortalis homo factus est. Cum ergo uenitur ad examen stateræ huius, dum statur ante tribunal iudicij huius, ibi sunt due lances, altera misericordiæ, altera iudicij: & tamen duo sant (ut iam diximus) scilicet, homo qui peccauit, & habitans per fidem in corde eius Christus qui non peccauit, appenduntur peccata unius tantum in statera iudicij, appenditur calamitas duorum in statera misericordiæ, scilicet & calamitas mortis eius, qui peccauit. Verbi gratia, Iob aut alterius uiri fidelis, et calamitas mortis eius qui non peccauit, scilicet Iesu Christi. Nonne itaq; calamitas in lance misericordiæ grauior appareret, q̄ peccata in lance iudicij? Plane grauior quasi arena maris, utpote duplum contra simplum: quia cum simus duo, & unus tantum peccauerit, ambo soluimus debitum mortis. Quid igitur? Profecto, sicut scriptum est, & nos iam meminimus, si quispiam præualuerit contra unum, duo resistent ei, id est, si princeps mundi huius contra steterit ut accuset animam egredientem à Christo, habitante in se, defensionem petit. Apprehende (inquiens) arma & scutum, & exurge in adiutorium mihi.

Statera iudicij in exitu huius uitæ Iob. 6

Eph. 3.

Ecclesiastes. 4.

Psal. 34.

¶ Item de edificatione domus eiusdem, quid mysterij habeat dictum illud, domus cum edificaretur, lapidibus dedolatis atque perfectis edificata est.

Caput .VIII.

Sed iam propositum de domo tua domine, de corpore tuo Christe, quo proposuimus ordine sermonis, persoluamus. Proposuimus namq; sermone fideliter conceleberrare tria hæc, ædificationem, exornationem, atq; dedicationem domus huius: in qua inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Iam ergo de exornatione dicendum esset, nisi quod adhuc in ædificatione capitulum nos illud tenet, domus cum edificaretur, lapidibus dolatis atq; perfectis ædificata est. Huius namq; capituli mysterium, intactum animus præterire non patitur. ¶ Quid ergo est, huiusmodi domum ædificatam esse lapidibus dedolatis atq; perfectis, nisi mediato rem dei & hominū, hominem Christum Iesum, conceptum esse ex utero, siue concretum in utero uirginis, secundum fidem sermonemq; fidem Patriarcharum atq; Prophetarū, qui utiq; fuerunt uel sunt lapides magni, lapides perfecti. Huic etenim unus illorum Esaias gratulatur & dicit. Et adhibui mihi testes fideles, Viriam sacerdotem, & Zachariam filium Barachiz. Et accessit ad prophetissam, & concepit & peperit filium. Et dixit dominus ad me: Voca nomen eius, accelera, spolia detrahe, festina prædari. Plane hic unus dixit, cæteris quoq; omnibus sanctis Prophetis, quorum per os spiritus sanctus locutus est à seculo, dixisse uel dicere congruit. Omnes enim ad illam prophetissam accesserunt, omnium fides, omnium prophetiæ in illam beatam uirginem conuenerunt: & ipsa sciuit, quid ageretur secum secundum ueritatem scripturarum. ¶ Domus igitur ædificata est lapidibus dedolatis atq; perfectis, id est, incarnatio dominica, secundum fidem & expositionem sanctorum, & secundum scripturas prophetarum, & uerum ex omnibus habet testimonium sancta domus tua domine, iuxta illud præconium magni Prophetæ: Testimonia tua credibilia facta sunt nimis, domum tuam decet sanctitudo domine in longitudine dierum. Quam bene autem lapides isti perfecti dicuntur etiam dedolati. Quis enim illorum uiam uitæ huius pertransiuit absq; delatura tribulationis? Deniq; pleriq; illorum fuere dolati uel que ad internitionem sui corporis. Hinc ipse deus dicit in Osee: Propter hoc dolauit in prophetis, occidi eos in uerbis oris mei. Et in Actibus Apostolorum, protomartyr Stephanus ait: Dura ceruice & in circumcisi cordibus & auribus, uos semper spiritui sancto resististis, sicut patres uestri & uos. Quem prophetarum non sunt persecuti patres uestri? Et occiderunt eos qui prænuunciabant de aduentu iusti.

Coloss. 2

3. Reg. 6
Lapides dolati atq; perfecti sunt Patriarchæ atq; Prophetæ.
Esa. 8

Domus ædificata lapidibus dolatis atq; perfectis.
Plal. 92.

Osee. 6
Actu. 7.

¶ De exornatione eiusdem domus, quali auro exornata sit, descendente ad illam super dominum spiritu sancto in specie columbe, cum baptizaretur a Johanne.

Caput .IX.

K 2 Aedifi

3. Reg. 6

Exornatio do-
mus non ma-
nufacte appa-
ruit anno era-
ris Christi tri-
cesimo Lu. 3

Aug. sunt cha-
rismata spi. s.
1. Cor. 12
Iohan. 7.
Iohan. 17

Manus Chris-
ti tornatiles,
aurea. Ca. 7

Mar. 3

J. T. m. 3

Christus p no-
bis poeniten-
tiam egit.
Phil. 2
Efa. 53
Leui. 1 & 5.
Lex mystica
de columba i
holocaustum
oblata

Heb. 9.

Dificata domo ista siue tēplodñici corporis Quid deinde factum est? Quo modo exornata siue decorata est? Domum quoq; (ait scriptura mystica) ante oraculum operuit Salomon auro purissimo, & affixit laminas clavis aureis, nihilq; erat in templo, quod non auro tegeretur. Sed & totum oraculi altare texit auro. Et fecit in oraculo duo Cherubin de lignis oliuay. ¶ Sed secundum typum illius manufactæ exornationis quam totam hic præscribere nimis longū esset, exornata est domus non manufacta, de qua nunc loquimur, scilicet humanitas Christi, nostri saluatoris, anno tricesimo suæ ætatis. Nam usq; ad annum illum ignotus inter homines mansit. Illo deniq; anno (sicut Euangelistæ manifeste dicunt) ipse autem Iesus erat incipiens quasi annorum triginta, cum baptizaretur à Iohanne, descendit spiritus sanctus corporalis specie, sicut columba, in ipsum, & ipse plenus spiritu sancto regressus à Iordane. Quid ergo est plenum spiritu sancto regressum esse à Iordane: cum sine dubio plenus spiritu sancto fuerit ab ipsa conceptione. Quid (inquam) est uel erat plenum spiritu sancto à Iordane regredi, nisi quia iam tempus erat, opere exercere quæ prius in potestate habebat charismata spiritus sancti. ¶ Hoc autē aug. uerq; auz purissimū ē, lapides pretiosi sunt, uide licet sermo sapientiæ, sermo scientiæ, operatio uirtutum, gratia sanitatum, prophetia, discretio spirituum, interpretatio sermonum. Huiusmodi charismata sic extunc opere cepit exercere, ut nunquam sic locutus fuerit homo sicut hic, & nemo alius unquam talia fecerit opera, qualia fecit hic. Nonne igitur domus illa operata est auro purissimo, nihilq; erat in tēplo quod nō auro tegeretur? ¶ Tamen auro siue splendore auri, deletata sponsa eius, dicit in canticis; Manus eius tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis. Tornatiles, id est, ad operandum citæ uel faciles: aureæ, id est, operantes potentia diuinæ naturæ: plenæ hyacinthis, id est, ecclesia sacramenta spirantes in exterioribus signis. Eatenus non apparebat, quod ornata esset domus huiusmodi ornatu. usq; adeo inusitatum fuerat per annos triginta, ut cū discipulos eligeret, & illis quoq; talium operum faciendorum potestate daret, fieret nimis admirationis stupor in eum, sicut Marcus euidenter narrat. Et cum audissent (inquit) sui, exierunt tenere eum. Dicebant enim, quoniam in furorem uersus est.

¶ Quo pertinuerit, quod ad hoc opus procedēs spiritus sanctus, non in qualicunq; specie, sed in specie columbæ apparuit. Ca. X

¶ Vo pertinuit quod ad hoc opus spiritus sanctus non in qualicunq; specie, sed in columbæ specie procedens apparuit? Reuera ad magnū pietatis sacramentum, quod manifestatum est (ait apostolus) in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditū ē in hoc mundo, assumptū est in gloria. ¶ Non enim illud solum attendere debes, quod extunc uerbum in carne, deus in homine, miraculis cepit clarificari, immo quod tunc poenitentiam pro nobis agendam suscepit, baptizatus baptismo Iohannis, uidelicet in poenitentiam, quam protinus à ieiunio quadraginta dierum inchoauit, & in ea perseverauit usq; ad mortem, mortem autē crucis. Vere magnum pietatis sacramentum, quia dominus posuit in eo iniquitates omnium nostrum in poenitentiam. ¶ Nam eiusmodi poenitentiam, morte crucis consummatam, lex sacra & mystica in sacramento sacrificij signauerat dicendo: Si holocausti oblatio fuerit domino, de turturibus & pullis columbæ, offerat eas sacerdos ad altare, & retorto ad collum capite, & rupto uulneris loco, decurrere faciet sanguinem super crepidinem altaris. Non secabit, nec ferro diuidet eam, & adolebit super altare lignis igne supposito, holocaustum ē et oblatio suauissimi odoris domini. Quid enim in hac oblatione turturis & columbæ, quæ pro peccato iubetur offerri, atq; ut post mortem hostiæ caput corpori inhaeret, nisi mediatoris nostri persona signatur? Redemptoris enim nostri mors, ad coniunctionem sui corporis, id est, Ecclesiæ, ualuit, non ad separationem. Mediator enim dei & hominū, id est, caput omnium nostrum, est uere mundationis hostia. Vnde pro nobis mortem pertulit, unde nobis uerius inhaeret. Post sectionem ergo caput columbæ suo corpori inhaeret, quia Christum & Ecclesiam nec mors interueniens diuidit. Multum igitur pertinuit ad magnum sacramentum pietatis, quod spiritus sanctus in specie columbæ super eum apparuit, de quo Apostolus ait, quæ per spiritum sanctum semetipsum immaculatū offerēs Deo enū.

Deo, emundauit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad seruiendum deo uiuenti. ¶ Adde, quod ibidem Baptista Iohannes, ubi testimonium perhibuit dicens: quia uidi spiritum sanctum descendentem de caelo quasi columbam & mansit super eum: tali uoce, talique iudicio mansuetudinem eius praedicauit: Ecce agnus dei, qui tollit peccata mundi. Denique in sacrificio domini, sacrificio odoris suauissimi, eadem mansuetudo agni, quam simplicitas columbae, mystice significat innocentiam & pietatem Christi filij dei.

¶ Be die illo quem determinauit spiritus sanctus in Dauid, dicendo:

Hodie si uocem eius audieritis.

Caput .XI.

X tunc dies ille est bonae auditionis, dies uocis audiende in lenitate fidei, quem spiritus sanctus determinauit in Dauid, et populus modo meminit. Quapropter sicut dicit spiritus sanctus: Hodie si uocem eius audieritis, nolite obdurare corda uestra, sicut in exacerbatione secundum diem tentationis in deserto.

¶ O uox dulcis & suavis uox dilectionis & gratiae, uox turturis & columbae, quam apud Lucam, taliter cepimus audire. Regressus in uirtute spiritus in Galilaeam, cum uenisset Nazareth, & intrasset in synagogam, & traditus esset sibi liber Prophetæ Esaiæ, locutusque hunc statim inuenisset: spiritus domini super me, propter quod unxit me, euangelizare pauperibus misit me, praedicare captiuis remissionem, praedicare annum domini acceptum, & diem retributionis. Hodie (inquit) impleta est haec scriptura in auribus uestris. Ab ista uoce debent corda nostra hodie mollescere siue mitescere: hodie inquam, id est, alio die, qui alius est ab illo die, quo exiit Israel de Aegypto per mare rubrum, & per quadraginta annos tentauerunt, atque exacerbauerunt spiritum sanctum in deserto. ¶ Nunquid non hoc uidit Iohannes Baptista, qui in initio diei huius uidens ad se Iesum uenientem, dixit (ut supra meminimus) Ecce agnus dei: Denique talis eius dictio talem nobis sensum efficit. Ecce cuius in figura immolatus est agnus in Aegypto, sumpto sanguine qui erat in limine & posito in superliminari & super utrunque postem, ut figuram crucis exprimeret, factumque est phasae, id est, transitus: transiit enim dominus per Aegyptum, Aegyptios percutiens, & filios Israel saluans. ¶ Nunc alia percutietur Aegyptus, & aliud mare diuidetur, & aliud manna de caelo dabitur, & alia petra sitientibus alias dabit aquas, & in aliam terram intrabitur, & alia ciuitas Hierusalem inhabitabit, & omnia in nouum restituentur, dicente isto, qui spiritu sancto baptizat, ecce noua facio omnia. Igitur dies sanctae nouitatis tunc illuxit. quando desuper in columbae specie apparente spiritu pietatis, Pontifex declaratus est Christus filius dei: Pontifex (inquam) ipse, & hostia & templum, ex tunc optime ornatum (ut supra diximus) secundum figuram templi illius manufacti, auro uidelicet non corruptibili, sed auro uero splendidae diuinitatis, quae tunc in eo splendere cepit per operationem uirtutum & gratiam sanitarum, caeteraque opera digiti dei spiritus sancti.

¶ Be eiusdem domus dedicatione, id est, resurrectione secundum Psalmum uice simum nonum, cuius est titulus, Psalmus Dauid cantici in dedicatione domus Dauid.

Caput .XII.

Dedicatione domus iuxta propositum properat animus, id est, ad gloriam resurrectionis domini nostri Iesu Christi, qua sine dubio dedicatum est templum corporis eius, ita ut omni mortalitatis seu passibilitatis paupertate deterfa, solennitas aeterna, festiuitas sempiterna, in uoce exultationis & confessionis in ea celebraretur ab angelis, celebraretur ab hominibus quotquot sunt uel erunt filij resurrectionis. ¶ Hoc loco sensum & uerba nostra dirigit textus Psalmi uicesimonomi, cui talis praescriptus est titulus. Psalmus cantici, in dedicatione domus Dauid. Primum autem in fundamento sermonis illud ponere libet, quia domus illa manufacta, quae in typum huius aedificata fuit (ut supra diximus) sub trina benedictione nominis domini dedicata est, sicut habet manifeste ipsa scripturae series. Primum namque sic scriptum est: Conuertitque rex faciem suam & benedixit omni ecclesiae Israel & ait: Benedictus dominus deus Israel, qui locutus est in ore suo ad Dauid patrem meum, & in manibus eius perfecit, & caetera. Item secundo: Stetit autem Salomon ante altare, domini in conspectu Ecclesiae Israel, & expandit manus suas in caelum, & ait: Domine deus Israel, non est similis tui deus in caelo desuper, & super terram

K 3 deorsum,

Iohan. j

Psalm. 24.
Vox christi dulcis, uox turturris Luc. 4

Esa. 6j

Ecce agnus dei Iohan. j Exo. jz

Ecce uoua facio omnia

Apo. 2j

Dedicatio domus Christi in resurrectione eius celebrata est. 3. Reg. 8

deorsum, qui custodisti seruo tuo David patri meo quæ locutus es & cætera. Deinde ter-
tio: Factum est, cum compleffet Salomon omnem orationem stetit & benedixit omni Ec-
clesiæ Iſrahel uoce magna, dicens: Benedictus dominus qui dedit requiem populo suo Iſra-
hel, iuxta omnia quæ locutus est, & cetera. ¶ Itaq; sub trina (ut iam dictum est) inuocatio-
ne nominis domini, Ecclesiam siue domum domini dedicauit, non utiq; casu, sed magna
cū ratione sapientiæ quā de⁹ dederat illi; præsertim quia talis data fuerat regula benedicen-
di. Sic enim scriptum est in libro numeri: Locutusq; est dominus ad Moysen dicens: Lo-
quere ad Aaron & filios eius. Sic benedicetis filijs Iſrahel & dicetis eis: Benedicat tibi do-
minus & custodiat te. Ostendat dominus faciem suam tibi, & misereatur tui. Conuertat do-
minus suum ultum ad te, & det tibi pacem. Hoc dicimus pro glorificatione trinitatis, quia,
sicut hætenus demonstrare curauimus, fere nihil celebre siue memorabile referunt scriptu-
ræ ueritatis, absq; sacramento sancti huius nominis.

¶ Item in eodem psalmo, de trina appellatione nominis domini: Exalta-
bo te domine, domine clamaui ad te, domine eduxisti ab inferno ani-
mam meam: ⁊ de titulo alterius psalmi, in finem canticum
psalmi resurrectionis. Caput .XIII.

Trina benedi-
ctio secundum
legem
Num. 6

Psalmus. 29.
de resurrecti-
one Christi

Vnc igitur perpende quod perpulchrum est, quia in isto psalmo cantici canta-
ti siue cantandi, secundum dedicationem domus David, id est, corporis Chris-
ti. Similiter trina præpoller appellatio eiusdem nominis domini. Primo nanq;
dicit: Exaltabo te domine, quoniã suscepisti me, nec delectasti inimicos meos
super me. Deinde secundo: Domine deus meus clamaui ad te, & sanasti me. Deinde ter-
tio: Domine eduxisti ab inferno animam meam, saluasti me à descendentibus in lacū. Con-
tinuo sequitur, concentus multitudinis sub admonitiōe huiuscemodi: Psallite dño sancti
eius, & confitemini memoriæ sanctitatis eius. ¶ Sic in dedicatione domus illi⁹ manufactæ
post trinam adorationem nominis domini, à Salomone præmissam, continuo sequitur ad-
monitio ad multitudinem, & magnæ festiuitatis uniuersalis communicatio, prosequente
Salomone, sit quoq; cor nostrum perfectum cum domino deo nostro. Et subsequente scri-
ptura, igitur rex & omnis Iſrahel cum eo immolabant uictimas coram domino. Generalis
quippe festiuitas est, festiuitas huiuscæ dedicationis, festiuitas resurrectionis. ¶ Vnde non
prætereundum, quia titulum psalmi præscripti (qui sic sese habet, psalmus cantici in dedi-
catione David domus) titulus alterius psalmi, scilicet sexagesimi quinti, pene exponit, qui
eiusmodi est. In finem canticum psalmi resurrectionis. Tali præeunte titulo, iubilat omnis
terra deo, psalmum dicit nomini eius, dat gloriam laudi eius, & dicit inter cætera: Introibo
in domum tuam in holocaustis, reddam tibi uota mea, quæ distinxerunt labia mea, holo-
causta medullata, offeram tibi cum incenso arietum, offeram tibi boues cum hircis. ¶ Quæ
omnia mystice significant combustionem uiciorum, purificationem spiritus, omnimo-
damq; intentionem ad destructionem totius repugnantia: quasi arietum cornutorum, &
totius excellentiæ quasi bouum cornupetarum, & totius sceditatis malorum operum, qua-
si hircorum. Cum huiusmodi quippe holocaustis introitur in domum resurrectionis, in
domum quam sapientissimus Salomon, id est, CHRISTVS filius dei, per semet-
ipsum ædificauit, id est, immortalitatem & impassibilitatem, quam habent iam coelestes spi-
ritus, in quibus plenissimæ habitat maiestas sanctæ Trinitatis, quo præcursor introiuit per
uiam, quam illi columba, id est, spiritus sanctus demonstrauit. Passus enim idem CHRI-
STVS, & resurgens à mortuis festiuitatem sibi & nobis inchoauit huiuscæ dedicationis,
tanquam caput corpori, & hanc fidem tenere, atq; in hac spe per dilectionem operari, hoc
nimirum est, legitime cantare canticum psalmi resurrectionis, iamq; stare cum cantico in
illa dedicatione domus David.

3 Reg. 8.

Alius psalm⁹
de resurrecti-
one Christi

Oblatio mys-
tica

¶ Cur ab illa festiuitate dedicationis, id est, a gloria resurrectionis spi-
ritus sanctus non in specie columbe, sed in specie ignis appa-
ruerit, ⁊ de spiritu blasphemie quod peccatum nõ re-
mittetur neq; in hoc seculo neque in fu-
turo. Caput .XIII.

Magnã

Agnam quidem habet hæc dedicatio domus festiuitatis iocunditatem, sed magnum nihilominus species quæ exinde apparuit, debet incutere timorem, & excitare sollicitudinem. Non enim hic in columbæ specie uidentur se spiritus sanctus exhibuit, sed in specie ignis, super beatos Apostolos ab illa domo processit mittente illo secundum uirtutem uel naturam diuinitatis, quemadmodum dixit ad illos: si autem abieris, mittam eum ad uos. ¶ Quamobrem ergo non in specie columbæ, sed in specie ignis, attendant tantam diuersitatem specierum istarum, scilicet columbæ & ignis, quicumque irreuerenter istam, postquam dedicata est, aspiciere audent domum domini, qualibus ipse dixit. Ideo dico uobis, omne peccatum et blasphemia remittetur hominibus, spiritus autem blasphemie non remittetur. Et quicumque dixerit uerbum contra filium hominis, remittetur ei. Qui autem dixerit contra spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc seculo neque in futuro. Attendant (inquam) qui eiusmodi sunt, immo quia tales attendere nolunt. Attendamus nos quanta cum ratione tam diuersas species, diuersis temporibus exhibuerit apprensus unus & idem spiritus. ¶ Dicendum autem in primis, quid distet inter blasphemiam & spiritum blasphemie: quoniam dixit, blasphemia remittetur, spiritus autem blasphemie non remittetur. Blasphemia tantum, & non etiam spiritus blasphemie est, cum quis ignorans loquitur aliter quam se habet ueritas: uel agit quippiam contra iustitiam, sicut, exempli gratia: Saulus ignorans & errans agebat. Porro spiritus blasphemie est, ubi quispiam sciens & per inuidiam ueritati repugnat: quod peccatum Iudæorum est, & hæreticorum, quos Apostolus uitandos esse denunciat. Hæreticum (inquit) hominem post unam & secundam correptionem deuita, sciens quia subuersus est qui eiusmodi est, & delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus. ¶ Vtriusque ergo reatus discretionem habens spiritus sanctus, non in specie ignis, sed in specie columbæ super dominum IESVM apparuit, ante glorificationem eius: & contra, non in specie columbæ, sed in specie ignis super Apostolos post glorificationem eius. Adhuc enim qui dicebant uerbum contra filium hominis, de ignorantia poterant excusari: & iccirco decebat agere eum uel pati cuncta in spiritu mansuetudinis. Verbi gratia, ut non consentiret discipulis suis, dicentibus: Magister, uis, dicimus, ut descendat ignis de caelo, & consumat eos: Sed diceret, filius hominis non uenit animas perdere, sed saluare. Amplius autem, ut diceret, dum crucifigeretur: Pater, ignosce illis, non enim sciunt quid faciunt.

¶ Item de eodem spiritus sancti iudicio, cum illa Apostoli sententia, uoluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam ueritatis, iam non relinquitur hostia pro peccatis.

Caput XV.

Sque illuc patientia & mansuetudo agni, quam columba significauerat circa uos, o ues domus Israel, ad quos missus uenerat, unde & dicebat. Non sum missus nisi ad ues quæ perierant domus Israel. Extunc uobis peccantibus, peccatum uestrum in spiritu blasphemie reputatur, quod neque in hoc seculo neque in futuro remittatur. Iam enim non est uobis hostia, quippe qui bus filius dei, cum esset agnus, in leonem conuersus est, & spiritus sanctus, qui ut columba uisus fuerat, quasi ignis demonstratus est, quia non per ignorantiam delinquitis, sed uoluntarie peccatis subuersi & proprio iudicio condemnati. Hinc est illud Apostoli: Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam ueritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia. Terribilis autem quædam expectatio iudicii & ignis emulatio, quæ consumptura est aduersarios. ¶ Quod nobis, scilicet natura Iudæis, non reliquitur hostia pro peccatis, si uoluntarie peccamus, id est, si uocem eius audientes, & ex scripturis eum cognoscentes, corda nostra obdurare uoluerimus: Nimirum taliter, ut nec hostia siue sacrificium, nec locus, siue templum remaneat in quo sacrificetur. Sic enim & Danieli præmonstratum fuerat. Occidetur Christus, & non erit eius populus, qui eum negaturus est, & ciuitatem & sanctuarium dissipabit populus cum duce uenturo, subauditur Vespasiano siue Tito, & finis eius uastitas, & post finem belli statuta desolatio. Et deficiet hostia siue sacrificium, & in templo erit abominatio desolationis, & usque ad consummationem & finem perseuerabit desolatio. Ecce quomodo iam non relinquitur hostia pro peccatis uoluntarie peccantibus, id est, dedicationem istam odientibus,

Actu. 2.

Iohan. 16
Aliud blasphemiam, aliud spiritus blasphemie.
Mat. 12.

Quomodo differunt

Actu. 9
1. Tim. 1.
Tim. 3.

Cur spiritus sanctus super Christum in specie columbæ, super Apostolos in specie ignis apparuit.
Luca. 9.

Luca. 23

Mat. 15
Iudei nunc peccant spiritu blasphemie.

Heb. 6

Iudeis nec hostia, nec locus immolandi relinquitur
Danie. 9

& sacrificium unicum, quod in ea celebratur, secundum Euangelicam similitudinem illius senioris fratris, qui sciens intus celebrari conuiuium pro iunioris fratris reuersione, uoluntarie foris stabat, & nolebat introire. ¶ Quæ autem est illa quæ adhuc super est terribilis expectatio iudicii, & ignis æmulatio, quæ consumptura est aduersarios? Non enim sola est illis peccata quam receperunt iam in hoc seculo, cadentes in ore gladii, & in omnes gentes ducti captiui. Quæ ergo illa est: Ignis (ait ipse dominus) succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni nouissima. Hæc eadem sententia est duplicis poenæ in hoc dicto, non remittitur ei neque in hoc seculo neque in futuro. Et iuste, quia non habet excusationem de peccato suo quis, uoluntarie, id est, scienter peccans, & (ut ait Apostolus) filium dei conculcans, & sanguinem testamenti pollutum ducens, & spiritui gratiæ contumeliam faciens.

¶ Quomodo psallere, & quid psallendo cōfiteri debeamus sanctitatis eius, & quod ipsa memoria missio sit filij dei, dicentis apud Esaiam, antequam fieret, ibi erā, & nunc dominus misit me & spiritus eius.

Caput .XVI.

Psal. 29.
Canticū filiorū
resurrectiōis.

Gitur quemadmodum dicit (ut supra meminimus) psallite domino sancti eius & cōfitemini memoriæ sanctitatis eius, cuius psalmi titulus est psalmus cantici in dedicatione domus David: Psallamus concorditer, & confiteamur fideliter, tanquam filij resurrectionis, tanquam sacerdotes & leuitæ huius dedicationis. Quid psallimus, aut quid confitebimur? Quid psallendo & confitendo dicemus? Nunquid hoc solum quod hic audiuimus eum dicentem, exaltabo te domine pater, quoniam suscepisti me, dicentem, pater in manus tuas commendo spiritum meum? Denique hoc & totus fere eiusdem psalmi textus humanitatis siue humanæ naturæ uoces sunt, cuius deus & dominus est, et pater et spiritus sanctus, et ipse qui illam sibi unitatem personæ assumpsit filius. ¶ Altius psallimus et cōfitemur, non aliud sed id ipsum, quod ex ipso accepimus, quod locutus est ipse propheta, longe antequam in carne nasceretur. Accedite (inquit) ad me et audite, hoc non à principio locutus sum in abscondito, ex tempore antequam fieret ibi eram. Et nunc dominus meus misit me, et spiritus eius. Altissima namque est hæc memoria sanctitatis eius, cui necessario ad salutem nostram cōfiteamur, quia ibi eram (inquit) ex tempore cuiuscumque meminisse potes, imo & antequam fieret, subauditur cœli & terra. Præmiserat enim paulo ante, manus quoque mea fundauit terram, & dextera mea mensa est cœlos, siue ex tempore cuiuscumque, uidelicet Adæ, Noe, uel Abraham, uel antequam fieret ipse Abraham, uel superiorum quispiam, ibi eram, & à principio locutus sum, non in abscondito, sed palam omni mundo, siue in Moyse, siue in Prophetis, imo & superius ad Abraham siue ad Noe. Nihil enim abscondi eorum quæ futura erant, testante Propheta, quia non faciet dominus deus uerbum nisi reuelauerit dominus secretum suum ad seruos suos Prophetas. ¶ Ibi (inquam) eram antequam fieret & nunc dominus deus misit me, & spiritus eius. Dominus (inquam) deus pater misit me: uoluit enim me carne idue

Lucæ. 23

Ex tempore, antequam fieret ibi eram

Esa. 48.

Amos. 3
Esa. 48.

Esa. 49

Psal. 29
Confitemini
memoriæ sanctitatis eius.

Apoca. 11

re siue hominem assumere, qui ante secula secundum naturam diuinam generauit me, de uentre matris meæ uocauit me, & iterum in Iordane unxit me, & Euangelizare pauperibus misit me. Et secundum illa prima, & secundum hæc nouissima, psallite domino, ut sitis sancti eius & memoria sanctitatis eius. Solemus basilicas martyrum appellare memorias eorum, pro eo quod ibi psallendo & confitendo memoramus martyria illorum. Bene ergo & hic memoriam sanctitatis domini istam intelligimus domum, cuius dedicationem psallimus iste secundum præsentem titulum, quem supra scripsimus, intendit. ¶ Huic itaque memoriæ sanctitatis domini recte confitemur, dum propter hoc opus memorabile, sanctum dominum prædicamus, laudamus, & benedicimus sanctum dominum patrem qui filium misit, sanctum spiritum eius qui uirginis uterum filio præparauit, sanctum ipsum filium qui in sanctitate sua hominem assumpsit. Et quis nisi uoluntarie peccans, te o beata Trinitas in uerbis istis non intelligit, & nunc dominus misit me & spiritus eius: Non ergo pars illis in dedicatione domus huius, sed foris sunt extra mensuram templi siue regulam fidei, & quamuis Christum confitendo, intus esse uideantur, sicut plerique hæretici foris sunt et cum paganis reputantur iuxta illud: Atrium autem quod foris templum est, etiam foras, et ne metiaris illud, quoniam datum est gentibus.

Bepro

De processione spūs sancti iuxta subsequens capitulum Eiaie, non sicut in deserto cum educeret eos, aquam de petra produxit eis, & scidit petram & fluxerunt aque, & de voce exultationis qua istud iubemur annuntiare.
Caput XVII.

Alibet aliquantulum progredi pro tenore propositi, ut principio conueniens reddatur finis huius operis de glorificatione Trinitatis, & processione spiritus sancti. Vbi dixit: et nunc dominus misit me & spiritus eius, paucis interpositis ait: In uoce exultationis annunciate, auditum hoc facite, afferte illud usque ad extrema terræ. Dicitur: Redemit dominus seruum Iacob. Non sicut fuerunt in deserto cum educeret eos, aquas de petra produxit eis, & scidit petram, & fluxerunt aque. ¶ Petra nanque ista domus ipsa est, de qua loquebamur, templum domini: cui corporis est, de cuius resurrectione sermo nobis habebatur. De quo & alius Propheta: Vidi (inquit) aquam egredientem de templo à latere dextro. Et omnes ad quos peruenit aqua ista, salui facti sunt. Et hic & illic, aqua singulari numero spiritus sanctus est, ea gratia qua datur in remissionem peccatorum: Et aquæ plurali numero idem spiritus est, ea gratia qua datur in diuisiones gratiarum. Huiusmodi aquam siue aquas de petra (inquit) produxit eis, quia spiritus sanctus aqua uiua, quam qui biberit non sitiet unquam, sed fiet in eum fons aquæ salientis in uitam æternam: nimirum ut de patre, sic & de filio procedit. Cuius in figura cõtingit, qd petra percussa in deserto, aquam sitienti populo dedit uel fudit. Vnde & Apostolus: Bibebant autem de spirituali conueniente eos petra. Petra autem erat CHRISTVS. ¶ Vox exultationis inquam annunciate (inquit) & auditum hoc facite, afferte illud usque ad extrema terræ. Vox (inquam) prædicatio est exultationis Euangelij. Vnde & nomen accepit ut uocaretur euangelium, quod interpretatur bonum nuncium, quia ueraciter magna exultatio, magnum & uerum in isto nuncio est gaudium, cuius uidelicet nunciij. Summa hæc est, redemit dominus populum.

Esa. 46.

Aqua de petra spūs s. de filio quoq; procedens. Ezech. 47

Esa. 48. Iohan. 4.

Num. 20. I. Cor. 10. Esa. 48. Vox exultationis, uox euangelij.

Quod huius manufactæ domus dedicatio fuerit illius ueteris & manufactæ abdicatione, secundum illam Eiaie uisionem qua clamantibus Seraphim, sanctus, sanctus, sanctus dominus deus, domus impleta est fumo.
Caput XVIII.

Sandem & illud sciendum, quia huius non manufactæ domus dedicatio, illius manufactæ est abdicatione: quemadmodum & Apostolus testatur, dicens: Reprobatio quidem est præcedentis mandati propter infirmitatem eius & inutilitatem. ¶ Ipsam, quam dicimus abdicationem, fumus ille significabat, quem uidit Eiaias: Clamabant (inquit) Seraphim alter ad alterum, & dicebant: Sanctus, sanctus, sanctus, dominus deus exercituum: plena est omnis terra gloria tua eius. Et commota sunt super liminaria cardinum à uoce clamantium, & domus impleta est fumo. Sic enim futurum erat, & sic factum est, quemadmodum hæc sacra prænotauit prophetia. Sedente domino super solium excelsum & eleuatum, id est, postquam dominus dei filius ascendit in cœlum, & sedet à dextris dei, quod nimirum solium est excelsum. Seraphim, quod interpretatur ardentis siue intendentes, ter sanctum dominum clamauerunt, id est, sancti Apostoli afflati spiritu sancto per speciem ignis (ut iam supra dictum est) sanctam trinitatem prædicauerunt, & ecce gloria prædicationis huius, terra plena est. ¶ Et si sensus alius esse potest, nihilominus tamen hic uerus est, & ad rem magis pertinet. Dicit enim in euangelio suo Iohannes. Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Eiaias. Excæcauit oculos eorum, & indurauit eorum cor, ut non uideant oculis, & non intelligant corde, & conuertantur & sanem eos. Statimque subiungit: Hæc dixit Eiaias, quando uidit gloriam eius, & loquutus est de eo. Ecce locus ubi hæc loquutus est Eiaias: immo spiritus sanctus in Eiaia: Vbi enim præmissum est, & domus impleta est fumo. ¶ Postmodum sic scriptum est: Audite audientes me, & nolite intelligere, & uidete uisionem, & nolite cognoscere. Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude, ne forte uideat oculis suis, & auribus audiat & corde

Heb. 7

Esa. 6.

Iohan. 12. Esa. 6.

Uisio de sede te sup solium excelsum, prophetia de ascensione Christi & corde

& corde suo intelligat, & conuertatur, & sanem eum. Ergo uisio domini sedentis super so-
 lium excelsum & eleuatum, prophetia erat dominicæ ascensionis in cœlum: Et quod
 dictum est, ea, quæ sub illo erant, implebant templum, idem est ac si diceretur, & dona
 gratiarum, quæ dedit hominibus (sicut scriptum est, ascendens in altum captiuam duxit
 captiuitatem, dedi dona hominibus) impleuerunt corda credentium, qui & ipsi templum
 dei sunt, propter Christum habitantem per fidem in cordibus eorum. ¶ Super huiusmo-
 di templum Seraphin stabant, id est, Apostoli & Prophetæ, ex utroq; testamento præmi-
 nentes, Principatum habent, id ipsum sentientes de Trinitate quæ est unus deus, sicut sa-
 cræ illorum literæ testantur: quod est alterum clamare ad alterum, & dicere: Sanctus, sanc-
 ctus, sanctus, dominus deus, utriusque testamenti pagina, utraque scriptura prophetica &
 Evangelica, idem de uno creatore consonat: qui senario dierum numero creauit omnia,
 & in septimo sabbatizat, illud idem sabbatum fidelibus suis, maximeq; prædicatoribus ue-
 ritatis, largiturus, ut cum compleuerint opera sua, requiescant & ipsi, ab operibus suis (ait
 Apostolus) sicut & à suis deus. ¶ Sex ergo alæ uni, & sex alæ alteri. Quot alis uolabant,
 totidem uelabant faciem eius, & totidem scilicet uelabant pedes eius: quia uidelicet quan-
 ta ex utroq; testamento sanctam trinitatem testificantur intentione, tanta & claritatem di-
 uinitatis CHRISTI filij dei & sacramentum humanitatis siue incarnationis eius ab-
 scondunt discretionem, uel his qui non possunt capere, uel maxime his qui non possunt au-
 dire præ tormento inuidiæ. ¶ Commota sunt enim (ait) superliminaria cardinum à uo-
 ce clamantium, & domus impleta est fumo. Seditionem quippe excitaucrunt Principes
 & seniores populi Iudæorum, & missos ad se Prophetas & sapientes & scribas quosdam
 occiderunt, quosdam flagellauerunt, & de ciuitate in ciuitatem persecuti sunt: Et circo
 relicta est eis domus sua deserta, fumo impleta præ cæcitate cordis eorum abiecta. Com-
 puncti sunt corde aliqui ex eis, & dixerunt ad Apostolos. Quid faciemus uiri fratres?
 Eorum in persona congrue dixit Propheta: Væ mihi, quia tacui, quia uir pollutus labijs
 ego sum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito, & regem dominum exer-
 cituum ego uidi oculis meis. Hoc enim fuit dicere unumquenque illorum. Væ mihi,
 quia clamando, & consentiendo clamantibus, crucifige, crucifige, labia mea pollui, & re-
 gem meum CHRISTVM, quem uidi oculis meis, qui uenit in diebus meis, ut pro-
 missum fuerat ex lege & Prophetis, negaui ante faciem Pylati. ¶ Et uolauit ad me (in-
 quit) unus de Seraphim, & in manu eius calculus, quem forcipe tulerat de altari, & tetigit
 os meum. Petrus nanque ait ad illos. Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque in no-
 mine IESV CHRISTI in remissionem peccatorum, & accipietis donum spiritus
 sancti. Recte etenim Petrus hic intelligitur unus de Seraphim, ipse est enim Apostolorum
 primus, & ipsi præ cæteris dictum est, quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum
 & in cœlis: & quodcunq; solueris super terram, erit solutum & in cœlis. ¶ Hoc est quod
 hic audiuius, in manu eius calculus, quia potestas ei data est, præcipua post CHRIS-
 TVM, ut credentibus remissionem peccatorum operetur, quem uidelicet calculum
 idem spiritus sancti gloriam forcipe tulerat de altari, id est, de maiestate CHRISTI, for-
 cipe (inquam) id est, per egregiam fidem unius eiusdemq; dei & hominis IESV CHRIS-
 TI. Et audiui (inquit) uocem domini, dicentis: Quem mittam, et quis ibit nobis: Ac si
 diceret. Et prophetas occiderunt ac persecuti sunt, & me prophetarum dominum crucifi-
 xerunt. Post tot experimenta peccati eorum & duri cordis, quem mittam? Quis ibit no-
 bis? Hic ò ter, quaterq; beate protomartyr Stephane, temetipsum obtulisti spontanea fide
 fidelissima spe, gratiosa charitate. Et dixisti: Ecce ego, mitte me. Neq; iustus aut misus ab
 homine uel per hominem, sed per spiritus sancti plenitudinem faciebas prodigia & signa
 magna in populo: ipsos beatos Apostolos præueniens in prælio, primusq; in Euangelio
 Christi martyr, & secundum nomen tuum coronatus uictor obdormisti in domino.

¶ Beo quod scriptum est in laudibus mulieris fortis, id est, sancte fi-
 dei vir eius laudauit eam, & date ei de fructu manuum
 suarum.

Caput .XIX.

Ecce o beata

Psal. 67.
 Ephe. 3
 Duo seraphi
 Apostoli &
 prophetæ.

Heb. 4.
 Esa. 6.
 Ad quid sex
 alæ uni

Cōmora sup
 liminaria qd
 significant

Matth. 23

Actu. 2
 Esa. 6

Matth. 27.
 Iohan. 19

Petrus, unus
 de Seraphim
 Actu. 2.

Mat. 16.
 Quid calculus
 in manu Seraphim.

Esa. 6

Præconia B.
 Stephani.
 Actu. 6

Oce ò beata trinitas nomen tuum, iuxta propositū, pro posse glorificauimus & tuam o sancte spiritus processionem, ecce pro ut ipse dedisti, uoce & literis profecuti sumus. Quid dabis præmiij? Audemus enim nos: non autem ex nobis, sed audet in nobis mulier fortis, prospicere precium suum, procul, & aduocare de ultimis finibus. ¶ Quæ est illa mulier fortis? Nonne fides, per quam & Abraham tibi complacuit, & omnis electorum multitudo sic est amica coniuncta tibi uni deo, quemadmodum uxor siue dilecta uiro suo? Ipsa in nobis audet, & nos per ipsam audemus: quia non aliunde, sed ex ipsa iusti sumus, & ex ipsa uiuimus. Ecce hic quoque, ecce in nobis os suum aperuit sapientiæ, & lex clementiæ in lingua eius & panem otiosa non comedit. Surgant igitur filij eius, & beatissimam prædicent eam, & uir eius CHRISTVS laudet eam: neque per hoc minus laudabilis habeatur, quia nos secundum miseram conditionem fragiles sumus, magno quoque Apostolo dicente: Habemus thesaurum istum in uasis fictilibus. Vbi surgant, & beatissimam prædicent eam filij eius: Vbi laudet eam uir eius: In portis, in exitu uitæ præsentis, secundum edictum sapientiæ, quod hic habemus. Date ei de fructu manuum suarum, & laudent eam in portis operæ eius.

Peroratio

Fides, mulieris fortis

Prouer. 31

2. Cor. 4
Prouer. 31

HABES HIC CANDIDE LECTOR, LIBROS NO
uem Ruperti abbatis Tuitiensis, de Glorificatione trinitatis, & processione spi
ritus sancti, sacris confirmatos literis, & nunc primū, Impensis hone
sti uiri Francisci Birkman, diligenter impressos, Anno
quidem à natali Christiano, M. D.
XXVI. Pridie Idus
Iunias,